PÄÄESIKUNTA
Sotilaslakimies Erik Jokinen

MUISTIO 1 (2)

Helsinki 19.6.2018 /

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI RAJAVARTIOLAIN JA ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI NIIHIN LIITTYIVIKSI LAEIKSI (HE 201/2017 vp.)

Yleistä

Puolustusvoimien näkemyksen mukaan esitys parantaisi viranomaisten mahdollisuuksia vastata Suomen turvallisuusympäristössä ilmeneviin uhkiin. Toimivaltuuksien kehittäminen mahdollistaa Rajavartiolaitoksen ja muiden turvallisuusviranomaisten tehokkaamman varautumisen erityyppisiin hybridiuhkiin. Esitetyt muutokset edellyttävät käytäntöjen ja toimintatapamallien sopimista viranomaisten kesken sekä henkilöstön kouluttamista ja harjoittamista. Kaikissa tilanteissa tulee olla selvää, mitä lainsäädäntöä sovelletaan ja mihin säädöksiin toimivaltuudet kulloinkin perustuvat.

Toimivaltuudet sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävässä

Suomen sotilaallinen puolustaminen on puolustusvoimien lakisääteinen ensimmäinen tehtävä. Rajavartiolain muutosta käytäntöön sovellettaessa eri viranomaisten lakisääteiset tehtävät on pidettävä selkeinä. Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet sotilaallisessa maanpuolustuksessa onkin kuvattu esityksen 34 c §:ssä siten, että maanpuolustustehtävä on selkeästi rajavartiolain 25 §:n tarkoittama osallistumistehtävä. Rajavartiolaitos osallistuu jatkossakin valtakunnan puolustamiseen, missä tehtävässä puolustusvoimat on vastuuviranomainen. Puolustusvoimilla tulee tämän vuoksi olla ohjausvastuullinen rooli Rajavartiolaitoksen varautumisessa sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyen (esim. operatiiviset tehtävät, operatiivinen suunnittelu, yhteensovittaminen).

Puolustusvoimien virka-apu Rajavartiolaitokselle

Puolustusvoimat pitää viranomaisyhteistyön kehittämistä myös virka-aputoiminnassa kannatettavana. Eri turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksien ja niihin liittyvien keskinäisten suhteiden tulisi kuitenkin olla selkeät, erityisesti johtosuhteiden ja rahoituksen osalta.

Virka-avun antamisen lähtökohtana on, että vastuuviranomaisen omat resurssit eivät ole riittävät tilanteen hoitamiseksi tai tilanteessa tarvitaan puolustusvoimien erikoishenkilöstöä ja -välineistöä. Yleisesti ottaen virka-avun tarkoitus on kattaa ainoastaan erityistilanteet, ei korvata toisen viranomaisen resurssien riittämättömyyttä. Esitetyssä virka-apusääntelyssä ei ole säädetty tarkemmin virka-avun antamisen kriteereistä. Esimerkiksi laissa puolustusvoimien virka-avusta poliisille (781/1980) on säädetty virka-avun antamisen edellytyksistä. Puolustusvoimat esittää harkittavaksi, tulisiko 79 §:n 1 momentin kynnystä tarkentaa koskemaan vain tiettyjä poikkeuksellisia tilanteita.

Puolustusvoimien näkemyksen mukaan 79 b §:n ehdotus virka-avun kustannusten korvaamisesta poikkeaa nykytilanteesta. Yhteistoimintasopimuksissa voidaan ilman nimenomaista lain säännöstä päättää kustannuksiin liittyvistä asioista. Ehdotettu säännös kaventaisi mahdollisuutta sopia kustannuksista toisin.

Asevelvollisten käyttö rajavartiolaitoksen toiminnan tukena

Esityksen 34 d §:n mukaisen asevelvollisten käytön rajavartiolaitoksen toiminnan tukena osalta puolustusvoimat pitää yleisesti tärkeänä, että asevelvollisuuden sisältö rajavartiolaitoksessa ja puolustusvoimissa säilyy kuitenkin siten samankaltaisena, ettei asevelvollisten yhdenvertainen asema vaarannu. Ottaen huomioon, että 34 d §:n toimivaltuudet ovat tilapäisiä ja sidottu kahteen poikkeukselliseen tilanteeseen (rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvä perusteltu syy tai Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevä tarve), sääntely ei tässä muodossa johtane yhdenvertaisuuden kannalta ongelmalliseen asetelmaan. Asevelvollisten riittävä koulutus säännöksessä tarkoitettuihin tehtäviin on varmistettava.

Miehittämättömän ilma-aluksen ja lennokin kulkuun puuttuminen

Esitetty säännös miehittämättömään ilmailuun puuttumisesta (38 a §) on samankaltainen kuin puolustusvoimille esitetty sääntely lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta (HE 72/2018). Muutosesitykset nähdään tukevan hyvin toisiaan.

Erik Jokinen
Sotilaslakimies
Varatuomari